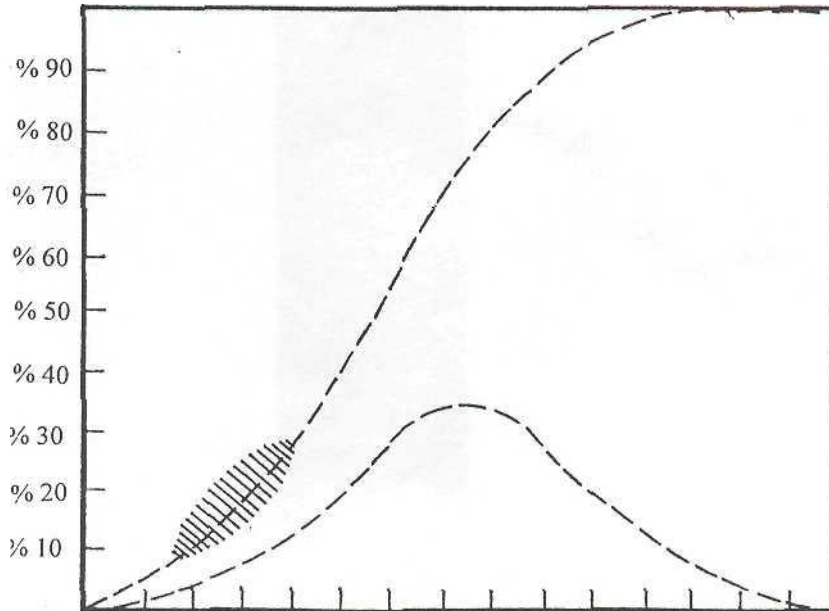

Yeniliklerin Yayılma Eğrisi

Bir toplum içinde tüm bireylerin, yenilikleri aynı anda benimsemediklerine daha önce değinilmişti. İşte bu durum konu ile ilgilenenleri yeniliklerin ele alınan toplum içinde yayılmasının, nasıl bir gelişme izlediğini incelemeye yöneltmiştir. **Yeniliklerin bir toplum içinde yayılmasının seyri yayılma eğrisi denilen eğrilerle ortaya çıkartılabilir. Bu eğriyi elde edebilmek için zamana göre hazırlanan grafikler kullanılmaktadır. Bu amaçla düzenlenen grafiğin yatay eksenini yeniliğin ele alınan toplum içinde yayıldığı yılları, dikey eksenini ise yeniliği benimseyenlerin, toplam bireyler içinde yüzdesini göstermektedir.** Yayılmanın sürdüğü her yıl için, o yılda benimseyenlerin yüzde oranlarının kesiştiği noktalar birleştirildiğinde yayılma eğrisi elde edilmiş olur. Yapılan deneysel araştırmalarda genellikle yayılma eğrileri eğer yüzde oranları yığınsal olarak ele alınırsa çan şekilli eğri eklemeli frekans olarak ele alınırsa S-şekilli eğri olarak elde edilmektedir. Dağılım ise normal ya da normale yakın olmaktadır.

Yayılma eğrilerinin genellikle bu şekilde ortaya çıkması, normal olarak yeniliğin tanıtıldığı ilk yıllarda benimsemenin başlangıçta yavaş olduğunu gösterir. Yavaş bir başlangıçtan sonra toplumdaki bireylerin yarısı, yeniliği benimseyene dek giderek artan bir hızda benimseme görülmektedir. Bu en üst noktadan itibaren benimseme oranı giderek azalmaktadır.

Şekil 2. Aynı verilere göre hazırlanmış bir "S-şekilli" ve bir "Çan-şekilli" yayılma eğrisi örnekleri

Benimseme Grupları

Daha önce değinildiği gibi, genellikle tarımsal yenilikler bir bölgedeki üreticilerin tümü tarafından hemen ve aynı zamanda benimsenmemekte, önce az sayıda üretici yeniliği uygulamaya başlamaktadır. Daha sonra çeşitli etkenler yanında, ilk önce benimseyenlerin uygulamada elde ettikleri başarının bir fonksiyonu olarak geniş çapta bir benimseme, beklenen bir durumdur. Bu yığınsal benimsemeden sonra geride az sayıda üretici kalmıştır. Geride kalanlar da giderek belirli bir zaman süreci içinde yeniliği benimserler.

Tarımda yeniliklerin yayılmasında genellikle gözlenen bu durum, ilgilileri bazı sorunlarla karşı karşıya bırakmaktadır. **Yenilgi ilk kez benimseyenler kimlerdir? Bazı üreticiler niye çoğunluk benimsedikten sonra yeniliği uygulamaya başlamaktadırlar? Yenilikleri erken ya da geç benimseyenlerin bazı ortak karakterleri var mıdır?** İşte bu soruları yanıtlayabilmek için araştırmacılar bir toplum içindeki bireyleri yeniliği benimseme zamanlarına göre sınıflandırmaya çalışmışlardır.

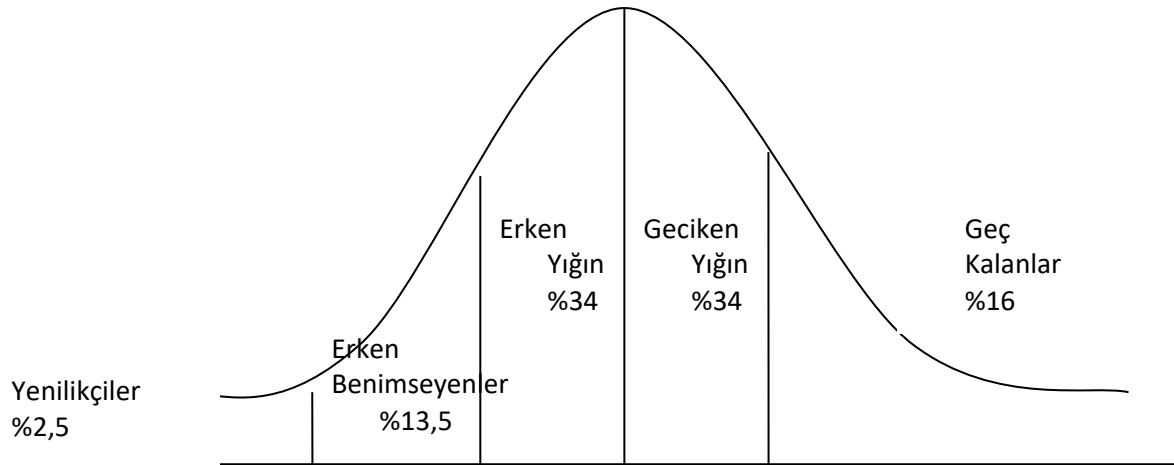
Bunun yayım elemanları için de pratik bir değeri olacağı düşünülmüştür. **Yayım elemanları, benimseme gruplarının genel karakterlerine bakarak, yeniliği götürdüğü yörelerde hangi çiftçilerin öncelikle yeniliğe karşı olumlu ya da olumsuz bir davranış gösterebileceğini bir ölçüye kadar tahmin edebilirler. Böylece değişik üretici gruplara göre farklı benimsetme yöntemleri uygulanabilir.** Öte yandan tarımsal yayımda önem taşıyan yerel önderleri ortaya çıkarmada bu bilgiler, yayımcıya büyük ölçüde yararlı olur.

Benimseme gruplarının standardizasyonunun yapılmasında üç sorunla karşılaşılmaktadır; a) **benimseme gruplarının sayılarının belirlenmesinin düşünülmesi, b) her bir benimseme grubunu kapsayacak bir toplumun bireylerinin oranının kararlaştırılması ve c) istatistiksel yöntemin saptanması ya da aksi halde benimseme gruplarının tanımlanmasıdır.**

Benimseme gruplarının sınıflandırılmasında ele alınan temel ölçüt yenilikçiliktir. Yenilikçilik bir kimsenin içinde yaşadığı toplumun diğer üyelerine oranla yeni fikirleri görel olarak daha erken benimseme derecesidir. Yenilikçilik “görel” bir kavramdır, bir toplumda biri diğerine göre az ya da çok yenilikçi olabilmektedir. Yenilikçilik sürekli bir değişkendir ve sosyal statünün yüksek, orta ve düşük sınıflara bölünmesine benzer biçimde, yalnızca düşünsel düzeyde, belirli gruplar halinde bölünebilir.

Bireyler yenilikleri benimsemedik davranışlarına göre gruplara ayırırken özellikle üç noktaya dikkat edilmelidir; **a) gruplandırma örnekleme giren bütün denekleri kapsamalıdır. Örnekleme içindeki herhangi bir bireyin hiçbir benimseme grubuna girmemesi halinde yapılan işlem hatalıdır. b) bir denek yalnız bir tek benimseme grubuna girebilmelidir. Bir bireyin birden fazla benimseme grubuna girebilmesi olanak dışı olmalıdır, c) gruplandırma işlemi belirli bir sınıflandırma yöntemiyle yapılmalıdır.**

Bireyleri benimseme gruplarına ayırmada yukarıdaki sınırlar içinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bunlar içinde yayılma eğrisinden yararlanılarak yapılan gruplandırma en yaygındır. Daha önce görüldüğü gibi benimseme dağılımı zaman içerisinde bir çan eğrisi çizer ve dağılım genellikle normaldir. Dağılımın normal olması önemlidir. Çünkü normal frekans dağılımında benimseyenleri sınıflandırmaya yarayacak bazı özellikler vardır. Bunlardan birisi ortalama (\bar{x}), diğeri ise standart sapma (sd) dir. Bu iki istatistiksel değere dayanılarak yapılan bir sınıflara ayırma işlemi aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Şekil 3. Benimseme eğrisinden yararlanılarak bir toplumdaki bireyleri benimseme zamanlarına göre sınıflara ayırma işlemi

Şekil 3'de X-çd nin solunda kalan %2,5 luk alan sosyal sistem içinde yeniliği ilk kez benimseyen kişileri kapsamaktadır. Bu ilk gruba yenilikçiler (innovators) denir. Ondan sonra gelen ve %13,5 luk bir bölümü kapsayanlar yeniliği erken benimseyen bireylerdir. Bu ikinci gruba, erken benimseyenler (early adopters) denir. Ortalamanın tam solunda kalan ve %34'lük bir bölümü kapsayan alana giren bireylere de geciken yığın (late majority) denir. Benimsemeye en geri kalan üreticiler kuramsal olarak toplamın %16'sıdır. Bu grupta yer alanlara geç kalanlar (laggards) denir. Bu çok kullanılan sınıflandırma ancak dağılım normal olduğu zaman uygulanabilir. Öte yandan birçok araştırmacılar

üçlü bir sınıflandırmanın (erken benimseyenler-geciken çoğunluk-geç benimseyenler) yeterli olduğunu da belirtmektedir.